

Luby Margit

(1835. november 13. — 1976. július 18.)

Luby Margit végleg megpihent. Magyarban született. Iskolai tanulmányait Szatmáron kezdte, majd Budapesten folytatta, és 1907-ben polgári iskolai tanítói oklevelet szerzett magyar nyelv és irodalom, történelem és földrajzból. 1917-ig Szatmárnémetiben a felsőbb leányiskolának volt tanára, majd igazgatója. Közben tovább tanult a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetemen, ahol 1919-ben tanítóképző intézeti tanári oklevelet szerzett. Néhány évig a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztériumban dolgozik, majd felsőkereskedelmi iskolai tanár lesz. Később az Erzsébet Nőiskola tanárképző gyakorlóiskolájában — a mai Teleki Blanka Gimnázium — tanít.

Itt tanított a jeles néprajzkutató Solymossy Sándor is, akinek biztatására és bátorítására kezd a nép-

élet, a néprajz tanulmányozásával foglalkozni. Fő célja elsősorban a szatmári parasztság, pásztorok ismeretanyagának megismerése, lejegyzése. Több mint 15 esztendőn át — tanári munkája mellett — szakadatlanul gyűjt és szorgalmasan publikál. 1927-től rendszeresen jelennek meg cikkei. Három alapvető könyve látott napvilágot. 1935-ben *A parasztlelet rendje*, egy évvel később a *Bábalelte babona*, majd nyugdíjazásának évében, 1943-ban a *Fogyó legelőkön* c. kötetek. Van, amelyik több kiadást is megélt. A sebtében összeszámlált jelentősebb cikkek, tanulmányok száma több mint harminc, különböző gyűjtései terjedelme igen megközelítheti a tízezer gépelt oldalt. (Csak a Szatmári Múzeum adattárában 5490 oldalnyi megyei vonatkozású néprajzi gyűjtése található!) Ezekből kiemelkedik a „Szabolcs-Szatmár megye történelmi hagyományai és mondái”, a „Negyvennyolcas gyűjtés”, a „Házasságszerzés” és „A halott és eltakarítása”.

A minden apró részletre kiterjedő figyelme, lelkiismeretes lejegyzett adatainak hitelessége, konok szorgalma olyan időkben, amikor a néprajzi gyűjtés nem volt divat, felbecsülhetetlen értékeket tárt elő. Több mint fél évszázadon át kutatta a szatmári tájat, s kitűnő néprajzi érzékkel, szépirodalmi igényű stílusban eleve-nítette meg a múltat. Mindig az embert kereste, s a paraszti, pásztori magatartást figyelve a közösséget, a társadalmat is vizsgálta.

Joggal sorolhatjuk Luby Margitot a magyar társadalomnéprajz előfutárai közé. Ezt támasztja alá *A parasztlelet rendje* c. munkája is. Könyve a paraszti illem, az

együttélés iratlan szabályainak gazdag tárháza, sőt forrása a mai modern szemiotikai kutatásoknak is. A táltosokról, boszorkányokról, lidércekről, kincskeresőkről, rontókról és gyógyítókról a Bábaelte babona c. könyvében úgy ír, hogy elősegíti vele a magyar ősvallás kutatás vizsgálatát, sőt elénk tárja a feudális életkörülmények között élő falu gondolkodásmódját is. A Fogyó legelőkön c. könyve annak bizonyítéka, hogy a Szamos, Kraszna, Túr mentén, a Szatmári síkságon a magyar pásztoréletnek olyan emlékei élnek, melyek jelentőségükben felérnek a Hortobágy vagy a Kunság állattartásáról publikált anyaggal. Nemcsak új ismeretekkel gyarapítja az etnográfiát és a társadalomtudomány más területeit, szemléletével és módszereivel is új utakon jár. Szoros szellemi kapcsolat fűzi a Magyarország felfedezése c. sorozat íróihoz, melyet néprajzludomány oldaláról egészít ki, így kapcsolódva Erdei Ferenc és Illyés Gyula szellemi törekvéseihez.

A felszabadulás kibombázottan, hatvanévesen, elhagyatottan éri. Hihetetlen életenergiával és optimizmussal munkálkodik mindezek ellenére. Amikor anyagi vagy más természetű nehézségei adódnak, a néprajz adatközlő világába „menekül”. Rója a szatmári poros utakat, legtöbbszörre gyalog, még az ötvenes években is. A Népművelési Intézet igen-igen szerény tiszteletdíjért keményen és pontosan megdolgozik. Gyűjtőútjairól maga gépelte részletes jelentéseket készített. Ez az anyag szerencsénkre megtalálható. Igen sok gyűjtése, köztük nyomdakész kéziratok is kiadatlanul maradtak. Luby Margit szorgos élete és munkássága a mai nemzedékek előtt is példa marad, s amit mulasztottunk életében, tegyük jóvá halála után kiadatlan műveinek közrebocsátásával, munkásságának méltó folytatásával.

F. J.